

Л. В. Северин-Мрачковська*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана***ЕКОБІЗНЕС ЯК НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ
СОЦІАЛЬНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Здійснюється спроба соціально-філософського аналізу феномену екологічного підприємництва, розвиток якого є актуальним в умовах сьогодення. Зазначаються умови розвитку та напрямки діяльності бізнесу у природоохоронній сфері (екобізнесу). Екобізнес розглядається як напрямок діяльності соціально зорієнтованого підприємництва, умова сталого розвитку країни.

Робиться висновок про те, що існує тісний взаємозв'язок екологічної стратегії підприємства та рівня його конкурентоспроможності, економіки та екології; наголошується на необхідності сприяння з боку держави та фінансових інституцій розвитку екологічного підприємництва.

Ключові слова: екобізнес, підприємство, екологічна стратегія, підприємництво, держава, суспільство, соціально зорієнтований бізнес.

Проблема підприємництва, яка є багатогранною та дискусійною, посідає чільне місце у соціально-філософській та економічній літературі. Зазначимо, що підприємництво, підприємницька діяльність (бізнес) виступають, насамперед, предметом дослідження економічної науки, яка враховує при цьому закони, що регулюють виробництво, розподіл та обмін продуктів. Економічний підхід до осмислення проблеми підприємництва, який протягом тривалого часу був панівним у вітчизняній науці, яскраво виражений у роботах таких учених, як: А.А. Галагана, Є.В. Глуценка, А.І. Капцова та інших.

У зв'язку зі становленням на рубежі 80-90-х років ХХ століття верстви вітчизняних підприємців з'являються роботи, присвячені дослідженню історичних передумов зародження підприємництва в СРСР (О.О. Динкін, А.Р. Стерлін, І.В. Тулін та інші), технічних аспектів організації підприємницької діяльності (Я.В. Бузанова, В.І. Ярочкін). Проблеми підприємницької діяльності в Україні стають предметом аналізу В.М.Ворони, В.М.Гончарова, В.М.Тісунової.

Питання взаємозв'язку держави та підприємництва аналізуються О.І. Бутенком, К.В. Ільяшенком, Т.О. Карпіщенком, В.П. Матвієнком, В.О. Ягорлицьким, І. Буніним, І. Грошевим, Б.А. Денисовим, О.М. Лібманом, Ю. Князевим, Я. Корнаї, В.В. Чекмарьовим, М. Портером, Ю.М. Осиповим, В.В. Радаєвим. У працях Мізеса Л., фон, Хайєка Фр.Авг., фон, Верхана Петера Х., Портера М., Осипова Ю.М., Солопа А. отримує розробку проблема економічної свободи та конкурентних відносин у сфері підприємництва. Соціальне партнерство як модель цивілізованих відносин між державою, підприємництвом та найманим працівником стає предметом дослідження О. Зудіна, В. Лагутіна, С. Перегудова, І. Семененка.

Психологічні аспекти бізнесу осмислюються А.Г. Ніазашвілі, В.А. Хащенком, В.В. Чекмарьовим та іншими. Так, зокрема, мотивація підприємницької діяльності виступає предметом аналізу Л.І. Донця, І.В. Сороки; механізми підвищення ефективності підприємницької діяльності - О.Ю. Жулавського та Л.О. Сенішиної.

Якщо в економічній теорії підприємницька діяльність вивчається з технократичної точки зору, тобто, з точки зору її ефективності, прибутковості, то можна й потрібно говорити, на нашу думку, про її вивчення з позиції впливу на гуманістичне удосконалення людини. Адже, підприємництво створює засоби та умови для удосконалення життєдіяльності людини, розвитку її творчого потенціалу. Так, філософські засади підприємництва висвітлюються, здебільшого, у працях Є.В. Глуценка, А.І. Капцова, Ю.М. Осипова, О.Є. Смирнової, Н.І. Сухаревої, Ю.В. Тихонравова. Питання культури підприємництва перебувають у центрі уваги І.І. Агапової, К.О. Багриновського, М.О. Бендікова, М.Н. Ісаєвої, Я. Карнапа, В.Г. Макєєвої, О. Прутської, Р. Рюттінгера, Є.Ю. Хрустальова, В.Ф. Щербини та інших, які, внаслідок того, що поняттю «культура» в економічній теорії традиційно відводилася незначна роль, використовують інтердисциплінарні розробки,

насамперед, зі сфери етнографії, антропології, соціології та психології. Етика ділових стосунків досліджується Кадзумою Татеісі, В.С. Васильєвим, О.О. Динкіним, С.Н. Козловською, Г.О. Родіоною, А.Р. Стерліним, І.В. Туліним, П.М. Шіхірєвим, Ю.І. Палехою, Т.К. Чмутом, Л.Г. Чайкою. Філософські аспекти управління цікавлять М.С. Антипіну, Ю.Ю. Єкатеринославського, Ю.Д. Красовського, В.П. Мартиненка, Якокку Лі, П.Ф. Друкера, Дж. Дункана, Т. Пітерса, Р. Уоттермена, А. Файоля, Г. Емерсона, Ф. Тейлора, Г. Форда та інших.

Останнім часом у вітчизняній та зарубіжній науці з'являється все більше досліджень, що засвідчують вплив на поведінку «економічної людини» соціокультурного чинника, який так чи інакше відображається на ставленні людини до праці, схильності до тих чи інших форм підприємницької діяльності (П.П. Гайденко, Я. Карнап, В.Г. Макєва, А. Ріх та інші). Меценатство як соціальне явище є предметом дослідження таких російських учених, як А.Л. Свердлової й Ю.М. Тазьміна. Історія російського меценатства, його духовно-моральнісні та соціальні мотиви стають предметом аналізу А.А. Аронова, Н.В. Астахової, А.М. Боханова, Н.Г. Думової, О.М. Лопухіної, Я.Д. Мінченкова, В.Ф. Молчанова, В.П. Прохорова, Г.М. Четверікова та інших.

На тлі загострення з середини ХХ століття проблем довкілля, що стосуються, практично, кожної країни світу, стає актуальним дослідження проблеми екологічного підприємництва. Щоправда, здебільшого, воно провадиться з точки зору економічної науки. Так, наприклад, С.Д. Калашник та В.В. Сабадаш аналізують питання взаємозв'язку стратегії економічного зростання та проблеми екологічної безпеки, Л.Г. Мельник та С.О. Скоков - ресурсозбереження як напрямку природокористування, В.І. Крутякова досліджує ринкові механізми розвитку екологічного підприємництва в Україні, Ем. Бун - систему екологічного менеджменту на підприємстві. Н.Ф. Газізуллін та П.Х. Зайдфудін детально аналізують соціально-екологічну мотивацію підприємницької діяльності. Осмислення кризових явищ в природному середовищі та шляхів їх подолання, аналіз міжнародних конвенцій з охорони довкілля, прийнятих у II половині ХХ століття, знаходять місце у науковій творчості В.Л. Іноземцева. Питання соціальної екології та екологічної етики, що мають дотичне відношення до підприємницької діяльності, висвітлюють у своїх працях М. Голубець, В.І. Жуков, Д.Ж. Маркович, С.А. Михайлюк, Т.М. Павлова, В. Навроцький, В.Р. Бганба-Церера, Р. Атфілд, Б.Каллікот, Л. Уайт та інші.

Як бачимо, на тлі зжового інтересу до проблеми підприємництва, що спостерігається в останні десятиліття як у вітчизняній, так і зарубіжній науці, дослідження екологічного бізнесу, на жаль, залишається не повною мірою актуалізованим. Дана наукова стаття якраз і присвячена аналізу зазначеного вище феномену, насамперед, крізь призму соціально-філософського аналізу.

Успіх діяльності підприємця, могутньої корпорації, на нашу думку, визначається багатьма чинниками і, зокрема, взаємозв'язком типу: «підприємець – суспільство», інакше кажучи, мірою відповідальності підприємця перед суспільством, громадськістю. Тому підприємницька діяльність, на наше глибоке переконання, має бути організованою та провадженою з урахуванням не лише приватних економічних інтересів, а й інтересів та потреб суспільства, наслідки її мають бути позитивними для нього; тобто, вона має бути соціально зорієнтованою.

На наш погляд, одним із пріоритетних напрямків соціально зорієнтованої діяльності підприємництва є участь у розв'язанні проблеми збереження довкілля. Низка природоохоронних проблем, якщо їх не вирішити, створить суттєву загрозу процесу сталого розвитку¹ не лише окремо взятих країн, а світу загалом. «Друга половина ХХ століття ознаменувалася для країн Заходу миром та процвітанням, та не принесла блага населенню інших регіонів планети, виявилася періодом, протягом якого вперше в історії екологічні проблеми стали не менш {актуальними} [важливими] та загрозливими, ніж політичні та економічні», - зазначає В.Л. Іноземцев [1, с. 477]. Тому справа честі, громадський та державний обов'язок підприємництва взяти безпосередню участь у їх вирішенні. Саме така думка є провідною в доповіді про світовий розвиток за 1999/2000 рік: «...зміни, які зараз вже відбуваються у світі,

великою мірою посилять значення глобальних та місцевих інститутів» [2, с. 26-27], до яких відноситься, зокрема, й підприємництво.

Реалізація природоохоронної політики призвела до розвитку у країнах Західної Європи нової галузі виробництва – екоіндустрії, яка «...передбачає розробку та маркетинг обладнання для контролю та попередження забруднення, а також екологічні дослідження, екомоніторинг та послуги з природоохоронного консалтингу» [3, с. 242].

Темпи зростання екологічного бізнесу значні. Так, український учений В.І.Крутякова зазначає: «За деякими даними, валовий додатковий продукт, вироблений в екоіндустрії країн ЄС у 1994 році склав 41,7 млрд. дол. США, що складає 0,5% ВВП цих країн. Очікується, що реальне зростання екологічного сектору у наступні 5-10 років перевищить аналогічний показник по економіці загалом. Це станеться завдяки вступу в ЄС нових членів. Як наслідок, у цих країнах суттєво зросте роль та значення екологічного бізнесу» [4, с. 242].

Оскільки наразі держава володіє досить обмеженими ресурсами по вирішенню екологічних проблем, ініціатива має виходити від приватного сектору, підприємництва. Стратегічно важливими напрямками діяльності бізнесу у природоохоронній сфері (екобізнесу), на нашу думку, є:

- по-перше, виробництво екологічно безпечних засобів альтернативної енергетики (сонячних батарей, вітряків та ін.);

- по-друге, застосування екологічно безпечних методів виробництва, реалізація заходів по подоланню забруднення оточуючого природного середовища внаслідок виробництва;

- по-третє, реалізація практики ресурсозбереження – одного із провідних напрямків екологічної політики сучасного підприємництва. (Загальновідомо, що ресурсозбереження відіграє значну роль у зниженні матеріалоемкості суспільного виробництва. Однак, з метою досягнення останнього необхідно проводити значну роботу: - на рівні підприємств та організацій – розробку, освоєння, втілення, широкомасштабне виробництво та застосування ресурсозберігаючих та наукоємких видів техніки, технологій, матеріалів та способів господарювання; - на рівні галузей, народногосподарських комплексів, економіки країни загалом – цілеспрямовану та виважену інвестиційну, податкову та науково-технічну політику [5, с. 70]. У сучасному світі великі промислові компанії все частіше відмовляються від використання рідкісних і пов'язаних із масштабним втручанням в природу матеріалів. Так, створення корпорацією «Кодак» методу фотографування без застосування срібла різко скоротило ринок цього металу; те ж саме сталося, коли компанія «Форд» оголосила про появу каталізаторів на основі заміни платини, а виробники мікросхем відмовилися від використання золотих контактів та провідників... Таким чином, розвинуті країни цілком природним чином, без усяких міжнародних угод та конвенцій, обмежують неефективне використання природних ресурсів та знижують навантаження на довкілля [6, с. 491-492].

- по-четверте, активізація взаємодії з розробниками інноваційної науково-технічної продукції, яка дозволить на практиці застосувати ресурсозберігаючі технології, екологічні види сировини, матеріалів і палива, обладнання природоохоронного призначення. (Така взаємодія може передбачати й довготермінові інвестиції приватного сектору в наукові проекти, метою розробки яких є пошук шляхів подолання екологічних проблем. Іноземцев В.Л. називає важливим чинником формування екологічної господарської системи не стільки обмеження використання певного чинника виробництва чи заборону забруднення атмосфери, скільки створення та застосування нових технологій; саме вони, на його думку, здатні формувати економіку, яка не буде більше загрожувати самому існуванню біосфери) [7, с. 492].

- по-п'яте, ініціювання та проведення природоохоронних заходів, наприклад, здійснення моніторингу оточуючого середовища. (Так, у великих містах на Філіппінах розміщені станції контролю за забрудненням повітря, експлуатація яких здійснюється приватним сектором. В громадських місцях встановлені екрани, які демонструють дані про стан атмосфери, що сприяє зростанню обізнаності

громадскості. За рахунок розміщення реклами навколо інформаційних екранів експлуатуюча приватна компанія відшкодовує свої збитки);

- по-шосте, організація співпраці з громадськістю, що передбачає, зокрема, патрунування приватними компаніями міського водопостачання, опотлення, збору та утилізації відходів, зелених насаджень;

- по-сьоме, організація доброчинницької діяльності з метою подолання назрілих проблем у сфері екології;

- по-восьме, екологізація відносин підприємства зі споживачами продукції, що передбачає, з одного боку, стимулювання пропозиції на екологічні товари та послуги; з іншого, формування у споживачів, так би мовити, гарного «смаку» - економічних потреб та інтересів, орієнтованих на високі екологічні стандарти. (Так, у країнах Західної Європи швидкими темпами зростає попит на продукцію органічного походження: овочі, фрукти, вина тощо. Як наслідок – розвиток аграрного екобізнесу, виноділля, орієнтованих на виробництво екологічно чистих продуктів харчування);

- по-дев'яте, участь у формуванні активно діючого екологічного «лоббі» у органах державної влади, що виражатиметься в ініціюванні та прийнятті відповідних законодавчих актів, законів тощо, реалізація яких на практиці дозволить, хоча б, почасти, вирішити наявні екологічні проблеми та унеможливити виникнення нових; у створенні нових екологічних програм та забезпеченні їх фінансування як державою, так і підприємництвом;

Зазначені вище напрямки діяльності підприємства у природоохоронній сфері відображають його екологічну стратегію. «Основною метою будь-якої екологічної стратегії підприємства є захист та попередження забруднення оточуючого середовища, що створює передумови для сталого соціально-економічного розвитку... Розробку чіткої та детальної екологічної стратегії потребує будь-яка організація чи підприємство» [8, с. 37].

Автор статті погоджується з точкою зору В.І.Крутякової, що «...приватний сектор і підприємства у всьому світі все більш активно приймають участь у фінансуванні проектів розвитку інфраструктури та наданні екологічних послуг. Однак, приватний сектор приймає участь у фінансуванні таких проектів лише тоді, коли вони надійно забезпечують отримання прибутку. Насамперед, необхідно формувати сприятливі умови для участі приватного сектору в природоохоронних проектах за рахунок реформи тарифів та формування законодавчого поля по захисту інтересів внутрішніх та зовнішніх інвесторів. Міжнародні фінансові організації також можуть сприяти шляхом надання гарантій з метою зниження ризику приватних інвесторів» [9, с.245].

Важко не погодитися також і з думкою про те, що «...для успішного розвитку екологічного підприємництва потрібно створити фінансове підґрунтя, котре могло б забезпечити середньо- та довготермінове фінансування проектів розвитку інфраструктури та модернізації промисловості. Цей важливий аспект загальної економічних реформи не має безпосереднього відношення до екології, але після здійснення цих реформ комерційні банки зможуть розширити свої можливості по кредитуванню екологічних програм та врахуванню потреб екології у своїй основній діяльності. Цим зусиллям може сприяти іноземна допомога у вигляді технічної допомоги, надання кредитних ліній для довготермінових кредитів та розвитку конкретних об'єктів, наприклад, взаємовигідні інвестиції, спрямовані на збереження енергії та використання екологічно чистих технологій. Окрім того, необхідно розглядати можливість використання гарантій міжнародних фінансових організацій для покращення умов внутрішнього кредитування» [10, с. 245].

Отже, з метою успішного розвитку екологічного підприємництва необхідно «розумно поєднувати економічні інструменти (фінансовий ринок, кредитування тощо), добровільну діяльність ділових людей та командні, контролюючі функції законодавства» [11, с. 245].

Важливим є усвідомлення того, що економічна та екологічна сфери життєдіяльності суспільства є тісно взаємопов'язаними. Стан природного середовища впливає на економічну діяльність, визначає характер економічних процесів; водночас, економічні рішення чинять значний вплив на стан довкілля. Із провадженням

активної державної природоохоронної політики, розвитком екологічного бізнесу стає можливим, як зазначає В.І.Крутякова, подолання «традиційної дилеми: «оточуюче середовище чи економіка» й перехід до можливості здійснити вибір: «оточуюче середовище та економіка» [12, с. 242]. Співзвучну точку зору висловлює й відомий американський учений М. Портер: «...Зараз наступив час для вибору іншої парадигми, з якою ми ввійдемо у наступне століття... Старші керівники, які виховувалися у часи, коли природоохоронне законодавство асоціювалося у багатьох із безкінченою судовою тяганиною, все частіше спостерігають, як заходи по захисту довкілля стають по-справжньому прибутковим бізнесом. Успішно діючі компанії заперечують застарілий підхід «або-або» і вибудовують свою діяльність на підґрунті економічної логіки, яка встановлює чіткий взаємозв'язок між довкіллям, продуктивністю ресурсів, інноваціями та конкурентноспроможністю» [13, с. 383]. «Екологія сьогодні не протистоїть економіці; покращення ситуації у сфері охорони довкілля можливе лише у тому випадку, якщо воно буде розглядатися як економічна проблема», - зазначає В.Л. Іноземцев [14, с. 497].

Автору статті є близькою зазначена вище позиція – констатація єдності розвитку економіки та екології, взаємозалежності економічних явищ (процесів) та стану довкілля. Усвідомлення того, що неможливо побудувати стабільну, «здорову» економіку за рахунок екологічних збитків, що розвивати економіку необхідно не супроти довкілля, а з урахуванням потреб довкілля, стало вагомим кроком на шляху створення та розвитку екоіндустрії. Екологічна детермінанта, таким чином, стаючи все більш відчутною в системі економіки, визначає перспективи її подальшого розвитку, і має посилюватися за рахунок активної участі підприємництва у природоохоронній діяльності.

Зазначимо при цьому, що «...екологічна детермінанта, виступаючи як рівноправний елемент національної економічної системи, відіграє ключову роль у формуванні системи екологічної безпеки, яка, в свою чергу, постає невід'ємною частиною системи національної безпеки» [15, с. 45]. Екологічне підприємництво, таким чином, може бути ефективним інструментом управління сталим соціально-економічним розвитком країни в контексті економічної безпеки країни, оскільки сприяє екологізації життя людини та суспільства загалом, подоланню проблем довкілля.

Отже, з усвідомленням необхідності негайного вирішення питання збереження природного середовища, що набуває з розвитком сучасної цивілізації загальнопланетарного масштабу, розвитком екологічної свідомості на рівні індивіда та суспільства, з розширенням приватного сектора в економіці та делегуванням йому урядами чітких прав та повноважень у сфері природоохоронної політики стає можливим формування підґрунтя для створення й розвитку екологічного бізнесу.

Екобізнес, який є проявом високого рівня господарювання, позитивно впливає на формування нової екологічної концепції, адекватної потребам нового століття. Він сприяє екологізації економічного розвитку, виступаючи чинником-гарантом сталого розвитку країни.

Екобізнес як напрямок діяльності соціально зорієнтованого підприємництва, на наше глибоке переконання, виступає оптимальною формою розвитку сучасного підприємництва, оскільки відповідає вимогам сьогодення: по-перше, сприяючи вирішенню проблем довкілля; по-друге, революціонуючи усталені (традиційні) форми розвитку бізнесу, співвідноситься з новітнім екологічним мисленням; по-третє, виступаючи чинником-гарантом сталого розвитку як окремих регіонів, так і світу загалом.

Розвиток екологічного підприємництва - важлива складова державної політики по збереженню довкілля, умова на шляху побудови екологічно безпечного світу. Тому сприяння становленню екобізнесу постає важливою складовою політики не лише в межах окремої країни, а й світу загалом. При цьому, зазначимо, що розвиток екобізнесу потребує скоординованих дій з боку держави, приватного сектора та міжнародних інституцій.

Виступаючи умовою досягнення країною більш високого рівня господарського

розвитку, якому притаманні більш екологічні технології, для свого успішного поступу екобізнес потребує якісно нового рівня самосвідомості населення.

Екобізнес як форма підприємницької діяльності, що зорієнтована на задоволення не лише приватних, а й суспільних економічних інтересів, на потреби соціуму, виступає яскравим проявом впливу моралі на економіку, її здатності впливати та визначати економічне буття людини. Отже, екобізнес виступає перспективним напрямком діяльності соціально зорієнтованого підприємництва як з позицій комерційного розрахунку, так і з позицій моралі.

Примітки:

1. Зазначимо, що у доповіді про світовий розвиток за 1999/2000 рік сталий розвиток трактується як спосіб буття сучасного світу, що передбачає рівність між поколіннями, тобто, надання можливості майбутнім поколінням розвиватися так само, як розвивається покоління теперішнє. Шлях розвитку стає сталим лише у тому випадку, якщо з плином часу він забезпечує збереження та зростання загальних капітальних активів, до яких належать: оброблений капітал (машини, механізми, дороги), людський капітал (знання, навички), соціальний капітал (взаємовідношення та інститути) та екологічний капітал (ліси та коралові рифи). [На порозі ХХІ века. Доклад о мировом развитии 1999/2000 года. - М.: Издательство «Весь мир», Всемирный банк, 2000. -288с. - С.26].

Бібліографічні посилання:

1. Иноземцев В.Л. Экологические проблемы и экономическая целесообразность. Кризис киотских соглашений и проблема глобального потепления климата // На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия. / В.Л. Иноземцев. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – 776 с. – С. 476-497.
2. Доклад о мировом развитии 1999/2000 года. – М. : Издательство “Весь мир”, Всемирный банк, 2000. – 288с.
3. Крутякова В.И. Рыночные механизмы развития экологического предпринимательства в Украине / В.И. Крутякова // Экологические инновации. – 2001. – Вып.12. – С. 240–245.
4. Там само.
5. Мельник Л.Г. Ресурсосбережение как направление природопользования / Л.Г. Мельник, С.А. Скоков // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2001. – № 1-2. – С.70–73.
6. Иноземцев В.Л. Экологические проблемы и экономическая целесообразность. Кризис киотских соглашений и проблема глобального потепления климата // На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия. / В.Л. Иноземцев. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – 776 с. – С. 476-497.
7. Там само.
8. Бун Эм. Система экологического менеджмента на предприятии // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2001. –№ 1-2. –С. 25-37.
9. Крутякова В.И. Рыночные механизмы развития экологического предпринимательства в Украине // Экологические инновации. – 2001. – Вып.12. – С. 240-245.
10. Там само.
11. Там само.
12. Там само.
13. Портер, Майкл, Э. Конкуренция: Пер. с англ.: Уч. пос. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2000. - 495с.
14. Иноземцев В.Л. Экологические проблемы и экономическая целесообразность. Кризис киотских соглашений и проблема глобального потепления климата // На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия / В.Л. Иноземцев. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – 776 с. – С. 476-497.
15. Мельник Л.Г. Стратегия экономического роста и проблемы экологической безопасности / Л.Г. Мельник, В.В. Сабадаш, С.Д. Калашник // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2001. –№ 1–2. – С. 25–37.

Северин-Мрачковская Л. В. Экобизнес как направление деятельности социально ориентированного предпринимательства

Осуществляется попытка социально-философского анализа феномена экологического предпринимательства, развитие которого является актуальным в современных условиях. Раскрываются условия развития и направления деятельности бизнеса в сфере охраны природы (экобизнеса). Экобизнес рассматривается как направление деятельности социально ориентированного предпринимательства, условие устойчивого развития страны.

Делается вывод о том, что существует тесная взаимосвязь экологической стратегии предприятия и уровня его конкурентоспособности, экономики и экологии; делается акцент на необходимости содействия со стороны государства и финансовых институтов развитию экологического предпринимательства.

Ключевые слова: экобизнес, предприятие, экологическая стратегия, предпринимательство, государство, общество, социально ориентированный бизнес.

Severin-Mrachkovska L.V. Environmental business as a direction of socially oriented entrepreneurship

Carried out socially and philosophical analysis of the phenomenon of environmental business. Environmental business is considered as the direction of social entrepreneurship -based, ultimately, on the preservation of the environment. Strategically important areas of business activities in the environmental field are indicated. Substantiates the idea that successful environmental business needs the integration of economic instruments (financial market, crediting), volunteering business and regulatory functions of the law.

The conclusion is that forming the basis for the creation and development of environmental business is possible with an awareness of the need for an immediate solution to the question of preserving the natural environment, that which finds in modern civilization planetary scale, with the development of environmental awareness at the level of the individual and society, with the expansion of the private sector in economy and his delegation by governments of clear rights and responsibilities in the field of environmental policy.

Environmental business, which is a manifestation of high-level management, positively influences on the formation of a new environmental concept adequate needs of the new century. It contributes to the greening of economic development, acting factor a guarantee of sustainable development.

Environmental business activity as a socially responsible company, in the author's deep conviction serves the best form of modern business, because it corresponds to the requirements of modernity: first, contributing to solving environmental problems, and secondly, shifting the usual forms of business development relates to the latest environmental thinking and thirdly, acting factor - guarantee sustainable development of individual regions and the world at large.

The development of environmental business is an important part of public policy to preserve environment, condition on the way of building an environmentally safe world. Therefore, to facilitate the development environmental business raises an important part of policy not only within countries but also the world at large. However, it is noted that the development of environmental business requires coordinated action by the state, private sector and international institutions.

Environmental business as a form of business that is focused on meeting not only private but also public economic interests, the needs of society, is the striking manifestation of the influence of morality on the economy and its ability to influence and determine the economic life of the person. So environmental business appears promising activity socially oriented entrepreneurship both from a commercial calculation, and from the standpoint of morality.

Keywords: ekobiznes, company, ecological strategies, enterprise, government, society, socially oriented business.

Надійшла до редколегії: 15.12.2013 р.

УДК 316.733:159.923.2

О. Б. Сінькевич

Львівський національний університет імені Івана Франка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТІЛЕСНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПОСТЛЮДСЬКОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

Аналізується вплив науково-технічного прогресу на формування ідеї постлюдини та філософії трансгуманізму, котрі визначають метаморфози соматичної ідентифікації сучасної людини. Досліджується роль масової культури у конструюванні тілесних практик, в котрих відображена трансформація ідентифікаційних стратегій, притаманних добі техногенної цивілізації.

Ключові слова: ідентифікаційні стратегії, тілесна ідентифікація, науково-технічний прогрес, трансгуманізм, постлюдина.

Нині, як вважають деякі науковці, людство стоїть на порозі змін, котрі можна порівняти з появою на Землі людини розумної. Причиною цих змін є науково-технічний прогрес. Бурхливий розвиток техніки суттєво змінює способи самовідтворення людини в світі: нині розрізняють два типи технологій – «hi-tech», об'єктом котрих є зовнішній світ, фізичний космос, макрокосм, та «hi-hume», в